

university of
 groningen

faculty of behavioural
 and social sciences

Tussen eerste misstap en terugval

Een vergelijking van maatschappelijke carrière en het sociale netwerk tussen first offenders en recidivisten onder ex- tbs-gestelden.

Eva Kruijer

S4774558

e.kruijer@student.rug.nl

Begeleider: Marinus Spreen

Tweede lezer: Rita Smaniotto

Bachelor werkstuk

4 juni 2025

Abstract

Dit onderzoek richt zich op de maatschappelijke carrière van ex-tbs-patiënten en de rol van sociale netwerken in relatie tot recidive. De centrale vraag was of de maatschappelijke carrière van first offenders (patiënten van wie het tbs-delict het eerste delict was) verschilt van die van recidivisten onder ex-tbs-patiënten, en hoe het sociale netwerk hierin een rol speelt. Veel sociologische en criminologische theorieën gaan over hoe sociale factoren bijdragen aan crimineel gedrag. Dit onderzoek vulde de bestaande kennis aan door te onderzoeken in hoeverre de sociale factoren; maatschappelijke carrière en het sociale netwerken de kans op een criminele voorgeschiedenis beïnvloeden bij een bijzondere populatie, namelijk ex-tbs-patiënten. De studie maakt gebruik van de HKTR-dataset van 347 ex-tbs-patiënten die tussen 2004 en 2008 onvoorwaardelijk zijn ontslagen uit tbs-klinieken. De resultaten bevestigden de hypothese dat een instabieler maatschappelijke carrière samenhangt met een grotere kans op recidive. Ook bleken criminogene netwerken de kans op recidive te vergroten. Verder werd aangetoond dat het sociale netwerk de relatie tussen maatschappelijke carrière en recidive deels verklaart, wat suggereert dat criminele netwerken de impact van maatschappelijke instabiliteit versterken. Het onderzoek ondersteunt verschillende criminologische theorieën, zoals de bindingstheorie van Hirschi (1969) en de levenslooptheorie van Sampson en Laub (1993). Het benadrukt dat hoewel maatschappelijke stabiliteit beschermend kan zijn, het geen garantie biedt tegen crimineel gedrag. Dit onderzoek draagt bij aan het begrijpen van de rol van sociale factoren in de criminele voorgeschiedenis van tbs-patiënten. Daarnaast biedt onderzoek belangrijke inzichten voor beleidsmakers en hulpverleners bij het ontwikkelen van interventies en beleid.

INHOUDSOPGAVE

Inleiding.....	4
Theorieparagraaf	6
<i>De rol van maatschappelijke carrière in crimineel gedrag</i>	6
<i>Invloed van het sociale netwerk op crimineel gedrag</i>	7
<i>Samenhang tussen maatschappelijke carrière en sociaal netwerk</i>	8
<i>Leeftijd, afkomst en hulpverleningsgeschiedenis</i>	9
Methodenparagraaf	10
<i>Beschrijving van de onderzoekspopulatie</i>	10
<i>Beschrijving van het onderzoeksdesign en procedure</i>	11
<i>Beschrijving van de operationalisaties van de relevante variabelen</i>	11
<i>Beschrijving van de analyse-opzet</i>	12
Resultaten	14
<i>Beschrijving van de onderzoeksgroep</i>	14
<i>Hypothesetoetsing</i>	17
<i>Modevaluatie</i>	20
Conclusie en discussie	21
Literatuurlijst	24
Bijlage 1	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 2	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 3	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

INLEIDING

Uit recente cijfers van het WODC (2023.) blijkt dat van de ex-gedetineerde volwassenen die in 2019 vrijkwamen, 47% binnen twee jaar opnieuw in aanraking kwamen met justitie. Dit recidivepercentage is al geruime tijd stabiel.

In de criminologie en sociologie wordt allang onderzoek gedaan naar hoe sociale factoren invloed kunnen hebben op crimineel gedrag. Onderzoekers bekijken bijvoorbeeld hoe factoren zoals sociaaleconomische status, maatschappelijke integratie of het sociale netwerk invloed bijdragen aan het vormen van een criminele carrière. Verschillende theorieën, zoals die van Sampson en Laub (1993) of Moffitt (1993), laten zien dat verschillen in maatschappelijke omstandigheden kunnen samenhangen met het ontstaan en het verloop van criminele carrières. Sommige mensen plegen eenmalig een delict, en anderen ontwikkelen een criminele carrière. Hoe iemands leven vóór het delict eruitziet, kan daar dus iets over zeggen.

Hoewel veel van deze theorieën gericht zijn op het verklaren van crimineel gedrag en het begrijpen van herhaald crimineel gedrag, ofwel recidive. Bestaat er minder kennis over in welke mate sociale factoren de criminele carrière van een zeer specifieke groep beïnvloeden, namelijk tbs-patiënten. Tbs wordt aan een patiënt opgelegd wanneer wordt vastgesteld dat hij of zij (gedeeltelijk) ontoerekeningsvatbaar was ten tijde van het plegen van het delict. Dit als gevolg van een psychische stoornis (Rijksoverheid, z.d.). De aard van criminele gedragingen van tbs-patiënten wordt vaak aangeschreven aan hun psychische stoornis. Echter is het interessant om te onderzoeken of sociale factoren óók van invloed zijn op de criminele voorgeschiedenis van tbs-patiënten.

Meer kennis over de rol van sociale factoren in de criminele voorgeschiedenis van tbs-patiënten, kan ons beter helpen begrijpen waarom sommige mensen, ondanks vergelijkbare psychische stoornissen, wel een tbs-delict plegen en anderen niet. Deze kennis kan bijdragen aan het ontwikkelen van preventieve maatregelen die gericht zijn op het voorkomen van herhaalde criminele gedragingen. Daarnaast zou deze kennis ook kunnen bijdragen aan het verbeteren van rehabilitatieprogramma's binnen tbs-klinieken.

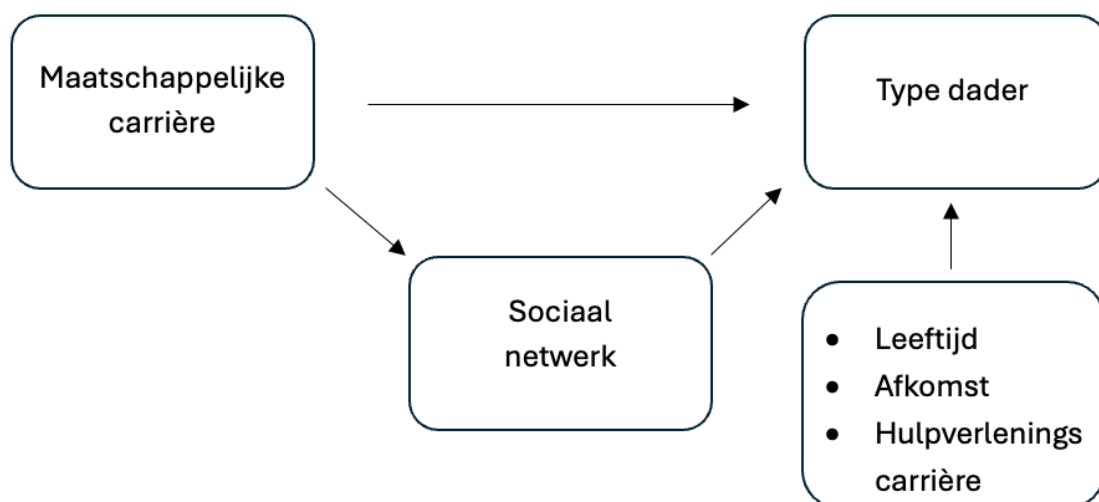
Dit onderzoek gaat over ex-tbs-patiënten. De focus ligt niet op de behandeling van deze patiënten of wat er na de behandeling gebeurt, maar juist op hoe hun leven eruitzag vóór het tbs-delict. Denk aan dingen als werkervaring, de financiële situatie en het sociale netwerk,

onderdelen van de maatschappelijke carrière. Zoals eerder in dit hoofdstuk is benoemd is er weinig kennis over de invloed van sociale factoren op de criminele voorgeschiedenis van tbs-patiënten.

In de criminologie en sociologie wordt er onderscheid gemaakt tussen first offenders en recidivisten. Een first offender is iemand van wie het tbs-delict het eerste strafbare feit is (Blumstein et al., 1986). Een recidivist is iemand die al vóór het tbs-delict andere strafbare feiten heeft gepleegd (Jayanti, 2023). De groep ex-tbs-patiënten valt op te delen in tbs-patiënten die first offender zijn of recidivist. De vraag die zich dan aandient, is of er verschillen zijn in hun maatschappelijke carrière voorafgaand aan het delict.

Daarnaast kan het sociale netwerk van de patiënt mogelijk een rol spelen in de totstandkoming van een criminele carrière. Een netwerk kan steun bieden of juist zorgen voor negatieve invloeden (Laub en Sampson, 2001). In dit onderzoek wordt dan ook onderzocht in hoeverre het sociale netwerk van invloed is op de relatie tussen het type dader (first offender of recidivist) en de maatschappelijke situatie van een tbs-patiënt. De centrale onderzoeksvraag die in dit onderzoek wordt beantwoord, luidt dan ook: *In hoeverre verschilt de maatschappelijke carrière van first offenders en recidivisten onder ex-tbs-patiënten, en welke rol speelt het sociale netwerk hierin?* Hierbij wordt rekening gehouden met de mogelijk invloed van leeftijd bij het eerste delict, de afkomst van de patiënt en de mate en aard van de hulpverlening carrière van de patiënt. Een grafische weergave is zichtbaar in afbeelding 1.

Afbeelding 1: Onderzoeksmodel

THEORIEPARAGRAAF

In dit hoofdstuk wordt de theorie besproken die aansluit op de onderzoeksvraag. Aan de hand van sociologische en criminologische theorieën worden drie hypothesen geformuleerd. Tevens wordt er aandacht besteed aan de controlevariabelen.

DE ROL VAN MAATSCHAPPELIJKE CARRIÈRE IN CRIMINEEL GEDRAG

Verschillende sociologische theorieën verklaren waarom een stabiele maatschappelijke carrière beschermt tegen het ontwikkelen van een criminele carrière. De bindingstheorie van Hirschi (1969) stelt dat mensen minder geneigd zijn crimineel gedrag te vertonen wanneer zij sterke bindingen hebben met de maatschappij. Een stabiele maatschappelijke carrière, zoals het hebben van werk of een gezin, versterkt deze bindingen. Hirschi benoemt vier soorten bindingen: hechting aan anderen, betrokkenheid bij sociale activiteiten, gebondenheid aan toekomstgerichte doelen, en geloof in sociale normen en regels. Onderdelen van een maatschappelijke carrière, zoals het hebben van werk valt hierbij vooral onder betrokkenheid en gebondenheid. Volgens deze theorie heeft iemand met een stabiele maatschappelijke carrière meer te verliezen. Het risico van het verlies van werk of bijvoorbeeld familiebanden, remt het criminele gedrag. Ditzelfde wordt ondersteund door Van der Laan en Blom (2006). Zij toonden aan dat jongeren met een stabiele school- of werkverbanden, minder vaak in aanraking komen met justitie. Sterke maatschappelijke bindingen verminderen de kans op crimineelgedrag.

Vanuit dit perspectief is het aannemelijk dat first offenders voorafgaand aan hun tbs-delict een stabielere maatschappelijke carrière dan recidivisten hebben. Deze bindingen verkleinen de kans om terug te vallen in crimineel gedrag, omdat zij bij het plegen van een delict verlies van deze maatschappelijke carrière riskeren. Zij kunnen bijvoorbeeld hun baan verliezen en banden met familie kunnen worden aangetast. Dit verkleint de kans dat zij opnieuw criminele gedrag vertonen. Daarentegen hebben recidivisten vaak een minder sterke maatschappelijke carrière. Zij hebben wellicht geen vaste baan of een gezin waarop zij terug kunnen vallen. Deze zwakkere verbinding met de maatschappij ten opzichte van first offenders, maakt hen kwetsbaarder voor herhaaldelijk crimineel gedrag.

Ten tweede stelt de life course theorie van Sampson en Laub (1993) dat positieve veranderingen in de maatschappelijke carrière een keerpunt kunnen zijn in het beëindigen van een criminele carrière. Hierbij worden bijvoorbeeld het huwelijk of het krijgen van een vaste baan aangemerkt

als keerpunt. Deze keerpunten kunnen zorgen voor een stabielere maatschappelijke carrière omdat dit de bindingen met de maatschappij versterkt, wat de kans op crimineel gedrag vermindert. Een vaste baan biedt bijvoorbeeld een stabiel inkomen, structuur in het dagelijks leven en sociaal contact met collega's, waardoor de kans op recidive afneemt. Uggen (2000) toonde aan dat vooral oudere daders die werk kregen, minder geneigd waren om opnieuw de fout in te gaan. Werk gaf hen een nieuwe identiteit en versterkte hun binding aan maatschappelijke verwachtingen.

Voor recidivisten geldt dat deze keerpunten mogelijk een kans bieden om hun criminele carrière te beëindigen. Voor first offenders kan gelden dat zij voor het tbs-delict beschermd werden door hun maatschappelijke bindingen. Echter biedt het hebben van een gezin, werk of een fijne relatie, geen zekerheid tegen het plegen van een delict. First offenders hebben immers, ondanks hun stabielere bindingen ten opzichte van recidivisten, ook een delict gepleegd. Andere factoren, zoals acute psychische problemen of impulsiviteit, kunnen ook een rol hebben gespeeld bij het eerste delict (Andrews & Bonta, 2010).

Dit is in het bijzonder van toepassing op tbs-patiënten. Zij kampen met psychische stoornissen. Deze stoornissen spelen vaak een rol bij het plegen van een delict (Rijksoverheid, z.d.). Ondanks de gepleegde delicten van tbs-patiënten die mede ontstaan door psychische problemen, kan een stabielere maatschappelijke carrière een beschermende rol spelen in het voorkomen van herhaald plegen van delicten. Hoewel beide groepen psychische problemen hebben, is het aannemelijk dat de stabielere maatschappelijke carrière van first offenders een beschermende rol heeft gespeeld in het herhaald plegen van delicten. Dit wordt ondersteund door onderzoek van Blokland en Nieuwbeerta (2005), die aantonen dat mensen met een goede maatschappelijke inbedding, minder snel opnieuw een delict plegen.

De inzichten van de bovengenoemde theorieën, vormen de basis voor de hypothese: Een instabiele maatschappelijke carrière gaat gepaard met een grotere kans op recidive.

INVLOED VAN HET SOCIALE NETWERK OP CRIMINEEL GEDRAG

Het sociale netwerk speelt een belangrijke rol in het ontstaan én voorkomen van crimineel gedrag. De differentiële associatietheorie van Sutherland (1947) stelt dat mensen crimineel gedrag aanleren door interactie met anderen in hun directe omgeving. Volgens deze theorie worden mensen niet als crimineel geboren, maar nemen zij dit gedrag over van mensen uit hun sociale netwerk die dit gedrag wel vertonen. Normen, waarden en kennis over het

crimineelgedrag worden doorgegeven binnen de groep. Hoe vaker en intensiever dit contact is, hoe groter de kans is dat het criminele gedrag wordt overgenomen.

Vanuit deze theorie kan worden beredeneerd dat first offenders minder langdurig in contact zijn geweest met criminele invloeden dan recidivisten. Omdat zij voor het plegen van het tbs-delict geen crimineel verleden hadden, zijn zij waarschijnlijk minder vaak of minder langdurig beïnvloed door mensen uit een crimineel netwerk. Dit zou kunnen verklaren waarom zij minder snel opnieuw crimineel gedrag vertonen. Recidivisten blijven daarentegen vaak in contact met criminele vrienden. Doordat zij herhaaldelijk aan deze negatieve invloed worden blootgesteld, raken zij steeds opnieuw beïnvloed door sociale druk en gedeelde groepsnormen (Weerman, 2011). Dit draagt eraan bij dat het criminele gedrag in stand blijft.

Daarnaast kan een sociaal netwerk zonder criminelen ook een beschermende functie hebben. Wanneer iemand zich bevindt in een prosociaal netwerk, bijvoorbeeld een netwerk met familieleden, vrienden of collega's die geen criminele gedragingen vertonen, kan dit zorgen voor sociale controle. Men voelt zich verantwoordelijk tegenover naasten, wat ervoor zorgt dat zij minder snel gedrag vertonen wat niet door hun omgeving wordt getolereerd, bijvoorbeeld crimineel gedrag. Laub en Sampson (2001) laten zien dat een stabiel sociaal netwerk, zoals een gezin of vaste baan, de kans op recidive kleiner maakt. Zij richten zich vooral op de periode na het delict, maar hun theorie laat ook zien dat zo'n stabiele omgeving misschien al vóór het delict een beschermende rol kan spelen. Recidivisten daarentegen blijven meestal in dit criminele netwerk hangen. Hierdoor blijven zij in contact met criminelen, wat de kans vergroot dat zij hun criminele gedrag niet aanpassen. Door het gebrek aan niet-criminele personen in hun sociale netwerk, vindt er weinig sociale controle plaats die hen kan beschermen tegen de criminele gedragingen. Dit zorgt er dus voor dat zij crimineel gedrag blijven vertonen.

Op basis van deze inzichten wordt de hypothese geformuleerd: Een criminel sociaal netwerk hangt samen met een grotere kans op recidive. Verwacht wordt dat first offenders voorafgaand aan hun tbs-delict minder criminele contacten hadden dan recidivisten.

SAMENHANG TUSSEN MAATSCHAPPELIJKE CARRIÈRE EN SOCIAAL NETWERK

Op basis van de besproken theorieën lijkt het logisch dat maatschappelijke carrière en sociaal netwerk met elkaar samenhangen. Als iemand bijvoorbeeld werkt of een opleiding volgt, is de

kans groter dat hij mensen om zich heen heeft die geen crimineel gedrag vertonen. Werk biedt namelijk structuur, inkomen en sociale contacten met prosociale anderen, wat de kans op recidive verkleint (Uggen, 2000; Sampson & Laub, 1993). Andersom: wie vooral met criminelen omgaat, zal minder makkelijk een stabiele maatschappelijke positie opbouwen. Iemand met werk of een stabiel gezinsleven zit vaak in een omgeving waar normconform gedrag normaal is. Wie dat mist, blijft vaker hangen in een kring waarin criminaliteit juist de norm is (Blokland & Nieuwbeerta, 2005). Op die manier kan het sociale netwerk een verklarende factor zijn tussen maatschappelijke carrière en recidive.

Daarom wordt op basis van deze samenhang de volgende hypothese geformuleerd: Het sociale netwerk verklaart deels het effect van maatschappelijke carrière op recidive.

LEEFTIJD, AFKOMST EN HULPVERLENINGSGESCHIEDENIS

Allereerst is het belangrijk om bij het analyseren van het type dader ook rekening te houden met de leeftijd waarop iemand zijn eerste delict pleegde. Dit helpt om beter te begrijpen of verschillen tussen first offenders en recidivisten niet eigenlijk verklaard worden door leeftijd.

Volgens de age-crime curve is er een relatie tussen leeftijd en crimineel gedrag (Moffit, 1993). Er bevindt zich een piek in criminele activiteiten van de adolescentie tot aan de late tienerjaren. Dit neemt af wanneer men ouder wordt (Farrington, 1986). Mensen die op jonge leeftijd hun eerste delict plegen, hebben een grotere kans om uiteindelijk recidivist te worden. Ze komen eerder in aanraking met een crimineel netwerk en hebben vaak nog weinig binding met maatschappelijke structuren zoals werk of school (Sutherland, 1947; Hirschi, 1969). Daardoor hebben ze minder te verliezen en is er minder sociale controle.

Aan de andere kant geldt dat mensen die pas op latere leeftijd voor het eerst een delict plegen, vaak al een stabielere maatschappelijke carrière en een sterker sociaal netwerk hebben, wat kan beschermen tegen terugval (Laub & Sampson, 2001). Hoe ouder iemand is bij zijn eerste delict, hoe groter de kans dat hij of zij tot de groep first offenders behoort. Daarom is het in dit onderzoek van belang om de leeftijd bij het eerste delict mee te nemen als controlevariabele.

Ten tweede kan afkomst het verband tussen maatschappelijke carrière en type dader vertekenen. Afkomst kan namelijk bijdragen aan een verhoogde kans op recidive. Een migratieachtergrond kan samenhangen met minder toegang tot de arbeidsmarkt, wat de kans op (herhaald) crimineel gedrag vergroot (Tonry, 1997). Daarnaast wonen mensen met een

migratieachtergrond vaker in sociaaleconomisch zwakkere buurten, waar de criminaliteit hoger ligt. Hierdoor wordt het moeilijker om los te komen van criminele netwerken (Sampson et al., 2005). Dat vergroot de kans op terugval in crimineel gedrag.

Tot slot kan de hulpverleningscarrière ook van invloed zijn op het type dader. Sommige tbs-patiënten hebben al op jonge leeftijd te maken met hulpverlening, bijvoorbeeld via jeugdzorg of de GGZ. Bij recidivisten zie je dat vaak terug. Ze hebben dan al langer problemen, zoals gedragsstoornissen of psychische klachten, en komen daardoor in allerlei hulptrajecten terecht. Vooral als die hulp gedwongen is, lijkt dat te wijzen op meer structurele problemen. Als die niet goed worden aangepakt, neemt het risico op herhaald crimineel gedrag toe (Moffitt, 1993). First offenders hebben minder vaak een hulpverleningsverleden of kwamen alleen vrijwillig in beeld. In sommige gevallen ontbreekt elk hulpverleden, wat kan wijzen op een plotselinge psychische crisis ten tijde van het delict (Van Dongen, Buck, & Van Marle, 2013).

METHODENPARAGRAAF

BESCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSPOPULATIE

De gebruikte dataset bestaat uit ex-tbs-patiënten in Nederland die tussen 2004 en 2008 onvoorwaardelijk zijn ontslagen uit een tbs-kliniek. De onderzoekspopulatie bestaat uit 347 tbs-patiënten. De steekproef is niet willekeurig getrokken. De steekproef bestaat namelijk uit alle tbs-patiënten uit deze periode waarvan voldoende gegevens beschikbaar waren. De data werden verzameld tussen 2010 en 2012. Het doel van deze dataset is om het risicoprofiel van ex-tbs-patiënten te evalueren en inzicht te krijgen in factoren die bijdragen aan crimineel gedrag na ontslag uit een tbs-kliniek.

De oorspronkelijke dataset bestond uit 411 respondenten. Non-respons (N = 64) kwam voornamelijk voort uit ontbrekende of onvolledige dossiers, of het overlijden van respondenten tijdens de onderzoeksperiode. Bij de analyses bevatten enkele variabelen ontbrekende waarden. De respondenten die ontbrekende waarden hadden bij gebruikte variabelen zijn uit de dataset verwijderd. Dit leidde tot een uiteindelijke steekproef van 347 respondenten.

BESCHRIJVING VAN HET ONDERZOEKSDSIGN EN PROCEDURE

Het onderzoek is een retrospectief dossieronderzoek, waarbij per patiënt informatie is verzameld met behulp van de HKT-R (Historisch, Klinisch, Toekomst – Revisie), een risicotaxatie-instrument voor forensisch psychiatrische patiënten. De HKT-R bestaat uit 33 risicofactoren, verdeeld over drie domeinen:

- Historisch (H) – vaste factoren uit het verleden,
- Klinisch (K) – gedrag tijdens de behandeling,
- Toekomstig (T) – inschatting van risico's in de toekomst.

De dossiers zijn beoordeeld door getrainde master sociologie- en psychologiestudenten, die vooraf een twee weken durende training kregen. De beoordelingen vonden plaats bij DJI en FPC Dr. S. van Mesdag, en elke patiënt werd door minimaal twee beoordelaars gescoord. Na een gezamenlijke bespreking werd per patiënt een definitieve score vastgesteld.

BESCHRIJVING VAN DE OPERATIONALISATIES VAN DE RELEVANTE VARIABLEN

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, zijn de centrale begrippen uit het theoretisch kader geoperationaliseerd aan de hand van variabelen uit de dataset.

De afhankelijke variabele, type dader, bestaat uit first offenders en recidivisten. De variabele is gedichotomiseerd waarbij first offenders een score van 0 hebben en recidivisten een score van 1 hebben.

De onafhankelijke variabele maatschappelijke carrière is een samengestelde variabele, bestaande uit drie items uit het historische domein van de HKT-R, namelijk instabiliteit m.b.t. wonen, instabiliteit m.b.t. financiën, het arbeidsverleden. Deze items meten de instabiliteit van verschillende aspecten van het leven van de tbs-patiënt. Ten eerste wordt de instabiliteit m.b.t. wonen beoordeeld, waarbij factoren zoals dakloosheid of frequente verhuizingen door eigen gedragingen worden meegenomen. Ten tweede wordt de instabiliteit m.b.t. financiën gemeten, waarbij het gebrek aan financiële vaardigheden en de mate van financiële instabiliteit in het verleden worden beoordeeld. Tenslotte wordt het arbeidsverleden beoordeeld, met aandacht voor werkloosheid en instabiliteit op het gebied van werk. Deze items zijn individueel gescoord op een schaal van 0 (gunstig) tot 4 (ongunstig), waarbij een hogere score staat voor een instabieler arbeidsverleden, woonsituatie of financiële situatie. Door het gemiddelde van deze

drie scores te berekenen, ontstaat één samengestelde maat voor maatschappelijke carrière. Een hogere score geeft aan dat de patiënt voorafgaand aan de tbs-periode een minder stabiele maatschappelijke positie had.

Het sociale netwerk van de patiënt is gemeten met het item ‘oriëntatie crimineel milieu’ uit het historische domein van de HKT-R. Deze variabele geeft aan in hoeverre de patiënt vóór zijn tbs-periode beïnvloed werd door een prosociaal of crimineel netwerk. De score loopt van 0 (volledig prosociaal) tot 4 (voornamelijk crimineel). Tussenliggende scores duiden op een mix van positieve en negatieve invloeden. In dit onderzoek wordt deze variabele gebruikt als mediator, omdat verwacht wordt dat de mate van crimineel netwerk het verband tussen type dader en maatschappelijke carrière verklaart.

Tot slot zijn er drie controlevariabelen meegenomen in het onderzoek. Ten eerste is de leeftijd van de patiënt ten tijde van het delict in jaren. Ten tweede is de afkomst van de patiënt opgenomen als dummy-variabele: patiënten met een Nederlandse achtergrond kregen de waarde 1, patiënten met een migratieachtergrond de waarde 0. Als derde controlevariabele is de hulpverleningsgeschiedenis meegenomen, gebaseerd op het item ‘hulpverleningsgeschiedenis’ uit de HKT-R. Deze variabele loopt van 0 (geen eerdere hulpverlening) tot 4 (uitsluitend gedwongen hulpverlening) en geeft inzicht in de mate en aard van eerdere hulpverleningstrajecten.

BESCHRIJVING VAN DE ANALYSE-OPZET

De opgestelde hypotheses zijn in dit onderzoek getoetst doormiddel van logistische regressie, omdat de afhankelijke variabele gedichotomiseerd is. Er zijn vier modellen opgesteld, om de hypotheses te toetsen.

Model 0 bevat enkel de afhankelijke variabele en de controlevariabelen (leeftijd, afkomst en hulpverleningscarrière). Dit model werd gebruikt om te onderzoeken in hoeverre de controlevariabelen de kans op recidive kunnen voorspellen. Dit was van belang om te onderzoeken, zodat deze controlevariabelen in verdere modellen niet voor een vertekend beeld zorgen.

In model 1 werd de onafhankelijke variabele ‘maatschappelijke carrière’ aan het model toegevoegd. Deze onafhankelijke variabele dient als voorspeller van type dader, gecontroleerd

voor de controle variabelen. In dit model werd de eerste hypothese getoetst 'een instabieler maatschappelijke carrière gaat gepaard met een grotere kans op recidive'.

De rol van sociaal netwerk als mediator werd onderzocht in model 2. In dit model werd er gebruik gemaakt van een lineair regressiemodel, waarbij sociaal netwerk als afhankelijke variabele fungeert en de maatschappelijke carrière als onafhankelijke variabele. Dit model onderzoekt of maatschappelijke carrière het sociale netwerk beïnvloedt, en of sociaal netwerk mogelijk als mediator fungeert tussen maatschappelijke carrière en type dader. Dit model is een voorbereiding op de beantwoording van de tweede hypothese 'het sociale netwerk medieert deels het verband tussen maatschappelijke carrière en recidive.'

Model 3 is het complete model waarbij de maatschappelijke carrière, het sociale netwerk samen met de controlevariabelen zijn opgenomen als voorspeller van het type dader. In het laatste model worden zowel de tweede als derde hypothese getoetst. De tweede hypothese 'en criminel sociaal netwerk hangt samen met een grotere kans op recidive', wordt in dit model getoetst door de invloed van sociaal netwerk op type dader te bekijken. De derde hypothese 'het sociale netwerk medieert deels het verband tussen maatschappelijke carrière en recidive', werd getoetst door te kijken of sociaal netwerk een verband vertoont met zowel maatschappelijke carrière (uit model 2) als het type dader. Wanneer in model 2 een verband tussen maatschappelijke carrière en sociaal netwerk is gevonden, en wanneer model 3 een significant verband tussen sociaal netwerk en type dader toont, kan worden geconcludeerd dat sociaal netwerk inderdaad het effect van maatschappelijke carrière op recidive medieert.

De hypothesen werden tevens getoetst doormiddel van kansberekeningen die zijn opgesteld aan de hand van model 1 en model 3. In model 1 werden de variabelen maatschappelijke carrière en de controlevariabelen zoals leeftijd, afkomst en hulpverleningsgeschiedenis opgenomen. De kans op recidive werd berekend door de uiterste waarden van maatschappelijke carrière te nemen. Dit hielp bij het beantwoorden van de eerste hypothese, die stelde dat een instabieler maatschappelijke carrière gepaard zou gaan met een grotere kans op recidive. Door de uiterste waarden van maatschappelijke carrière (een zeer stabiele versus een zeer instabiele maatschappelijke carrière) te gebruiken, kon er geanalyseerd worden of de variatie in maatschappelijke carrière de kans op recidive beïnvloedt.

In model 3 werden zowel maatschappelijke carrière als sociaal netwerk samen met de controlevariabelen gebruikt om de kans op recidive te berekenen. De uiterste waarden van het sociale netwerk werden hierbij in de kansberekeningen meegenomen om de tweede hypothese te toetsen, die stelde dat een criminel sociaal netwerk samenhangt met een grotere kans op recidive. Daarnaast werd in model 3 ook de derde hypothese getoetst, die stelde dat sociaal netwerk de relatie tussen maatschappelijke carrière en recidive deels zou verklaren. Wanneer het verschil in kans op recidive tussen de uiterste waarden van maatschappelijke carrière in

model 1 en model 3 kleiner wordt, geeft dit aan dat het effect van maatschappelijke carrière op recidive afneemt wanneer het sociale netwerk wordt meegenomen. Dit zou de derde hypothese bevestigen en suggereren dat het sociale netwerk een deel van de verklaring voor recidive overneemt.

RESULTATEN

BESCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSGROEP

Tabel 1: Univariate statistieken onderzochte variabelen (N=347)

	<i>Gem</i>	<i>Verdeling</i>	<i>SD</i>	<i>Min</i>	<i>Q1</i>	<i>Q2</i>	<i>Q3</i>	<i>Max</i>
Recidivist (type dader)	-	First offender: 17,52% Recidivist: 82,48%	-	-	-	-	-	-
Maatschappelijke carrière	2,00		1,08	0,00	1,13	2,01	3,00	4,00
Leeftijd eerste delict	27,18		8,84	16,32	21,77	27,40	34,46	64,81
Afkomst	-	Niet-Nederlands: 23,56% Nederlands: 76,43%	-	-	-	-	-	-
Hulpverlenings carrière	2,06	0: 16,31% 1: 20,54% 2: 26,28% 3: 14,50% 4: 22,36%	1,38	0,00	1,00	2,00	3,00	4,00
Sociaal netwerk	1,47	0: 48,23% 1 (1&2): 15,76% 3: 19,61% 4: 16,40%	1,60	0,00	0,00	1,00	3,00	4,00

De onderzoeksgroep bestaat grotendeels (82,48%) uit tbs-patiënten die eerder in aanraking zijn geweest met justitie. Het merendeel is recidivist, voor ongeveer een kwart (17,52%) van de groep geldt dat het tbs-delict hun eerste veroordeling was. Dit zijn dus first offenders. Hoewel de leeftijden van de patiënten sterk uiteenlopen, vond het tbs-delict bij de meeste plaats rond de leeftijd van midden twintig. De meeste patiënten hebben een Nederlandse afkomst (76,43%).

Gemiddeld genomen over de gehele patiëntengroep, was er sprake van een maatschappelijke carrière met incidentele instabiliteiten in bijvoorbeeld huisvesting, financiën of werk (score 2).

Tegelijk laat de spreiding zien dat maatschappelijke carrière uiteenloopt. Er zijn patiënten die weinig problemen hebben ervaren op dit vlak, terwijl andere patiënten te maken hebben gehad met zeer ernstige instabiliteit. De algemene indruk van de patiëntengroep is dat stabiliteit eerder uitzondering lijkt dan regel. De meerderheid heeft immers te maken gehad met enige mate van instabiliteit.

Ook op het gebied van hulpverlening laat de patiëntengroep een gemengd beeld zien. Een klein deel heeft nooit eerder contact gehad met hulpinstanties (score 0), en sommigen kregen enkel vrijwillige hulp (score 1). Bij de meeste patiënten is echter sprake geweest van gedwongen hulpverlening, in verschillende vormen (score 2 en hoger). Een aanzienlijk deel heeft alleen met gedwongen hulp te maken gehad, zonder vrijwillige trajecten (score 4).

Wat betreft het sociaal netwerk valt op dat bijna de helft van de patiënten prosociale contacten had (score 0). De andere helft bevond zich in een netwerk met antisociale of criminele invloeden, of een combinatie van beide. Een deel werd deels positief en deels negatief beïnvloed, terwijl een kleinere groep vrijwel uitsluitend contact had met personen die crimineel gedrag aanmoedigden (score 4).

De onderstaande tabel toont de correlaties tussen de verschillende onderzochte variabelen. Dit geeft inzicht in hoe bijvoorbeeld de maatschappelijke carrière van een ex-tbs-patiënt, zijn of haar sociaal netwerk en andere kenmerken met elkaar in verband staan.

Tabel 2: Correlaties onderzochte variabelen

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Maatschappelijke carrière						
2. Afkomst	0,011	-				
3. Leeftijd eerste delict	-0,049	0,031	-			
4. Recidivist (type dader)	0,031	0,058	0,052	-		
5. Sociaal netwerk	0,365*	0,139 ^a	-0,239*	0,296 ^{a*}	-	
6. Hulpverlenings carrière	0,238*	0,223 ^{a*}	0,009	0,220 ^{a*}	0,104 ^a	-

* Significant bij $p < 0.05$

^a Cramer's V

In dit onderzoek zijn verschillende correlaties tussen de onderzochte variabelen geanalyseerd om de samenhang tussen maatschappelijke carrière, sociaal netwerk, en andere variabelen te onderzoeken.

De sterkste correlatie in dit onderzoek is tussen sociaal netwerk en maatschappelijke carrière (0,365). Dit geeft een positieve samenhang weer tussen de maatschappelijke carrière van een patiënt en zijn of haar sociale netwerk. In dit geval betekent een instabiele maatschappelijke carrière vaak een grotere betrokkenheid bij een crimineel sociaal netwerk.

Er is ook een gematigde correlatie tussen sociaal netwerk en recidivisme (0,296). Dit wijst erop dat een persoon met een crimineel sociaal netwerk een vergrote kans heeft voor zijn tbs, delicten te hebben gepleegd.

Er is een verband zichtbaar tussen maatschappelijke carrière en hulpverleningsgeschiedenis (0,238). Dit suggereert dat mensen met een meer instabiele maatschappelijke situatie vaker te maken hebben met hulpverlening. Dit kan betekenen dat hulpverleningsinterventies vaker noodzakelijk zijn wanneer er sprake is van maatschappelijke instabiliteit. De hulpverleningsgeschiedenis zelf heeft op zijn beurt ook in verband met recidivisme (0,220), wat aangeeft dat mensen die eerder in contact zijn gekomen met hulpverleningsinstanties vaker recidive hebben gepleegd voor het tbs-delict.

Niet alle correlaties hebben veel invloed. In vergelijking tot de andere variabelen is bijvoorbeeld de invloed van afkomst op de maatschappelijke carrière van de ex-tbs-patiënt minimaal. (0,011). Dit betekent dat de afkomst van een ex-tbs-patiënt bijna geen invloed heeft op de kwaliteit van de maatschappelijke carrière van de patiënt. Daarnaast blijkt dat patiënten met een niet-Nederlandse afkomst iets vaker betrokken zijn bij een crimineel sociaal netwerk (0,139). Echter betreft dit geen sterke verbanden.

HYPOTHESETOETSING

In dit hoofdstuk worden de drie hypothesen getoetst aan de hand van verschillende regressiemodellen.

Tabel 3: Hypothesetoetsing

	Model 0			Model 1			Model 2*		Model 3			VIF
	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>	OR (BHI)	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>	OR (BHI)	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>	OR (BHI)	
Constante (type dader/ recidive)	1.56 (0.589)	.791	1.169 (.369-3.705)	-1.294 (.678)	.056	.274 (.073-1.034)	1.814 (.353)	<.05	-2.309 (.769)	<.05	.099 (.022-.448)	
Leeftijd eerste delict	.015 (.018)	.396	1.015 (.981-1.051)	.024 (.018)	.0179	1.025 (.989-1.062)	-.040 (.009)	<.05	.045 (.120)	.023	1.046 (1.006-1.087)	1.089
Afkomst (1=NL)	.261 (.333)	.432	1.299 (.676-2.493)	.345 (.350)	.325	1.412 (.710-1.062)	-.399 (.188)	.035	.574 (.371)	.121	1.776 (.859-3.674)	1.032
Hulpverlenings- geschiedenis	.415 (.113)	<.05	1.514 (1.212-1.891)	.246 (.113)	.029	1.279 (1.025-1.596)	.039 (.188)	.515	.260 (.120)	<.05	1.298 (1.026-1.641)	1.064
Maatschappelijke carrière				.833 (.171)	<.05	2.300 (1.644-3.219)	.515 (.076)	<.05	.648 (.182)	<.05	1.912 (1.338-2.732)	1.121
Sociaal netwerk									.537 (.140)	<.05	1.710 (1.298-2.254)	1.142
Deviance (-2LL)	294.15			266.11			R ² (.184)		248.01			
X ² -toets (LR)	16.54			44.58			F(4, 327)=19.64		18.04			
Hosmer-Lemeshowtoets	14.130	.118		3.47	.942		SE (1.448)		10.86	.286		
N	332			332			332		332			

* Sociaal netwerk is in model 2 de afhankelijke variabele

Tabel 4: Hypothesetoetsing kansberekening model 1

	Waarde A	Waarde B	Kans op recidive A	Kans op recidive B	Vershil in percentage
Maatschappelijke carrière	0	4	30.67%	97.11%	66.44%
Leeftijd bij delict	20	35	84.41%	88.68%	4.27%
Afkomst (1=NL)	0	1	82.07%	85.57%	3.50%
Hulpverleningsgeschiedenis	0	4	79.80%	91.39%	11.59%

Tabel 5: Hypothesetoetsing kansberekening model 3

	Waarde A	Waarde B	Kans op recidive A	Kans op recidive B	Vershil in percentage
Maatschappelijke carrière	0	4	69.50%	96.82%	27.32%
Sociaal netwerk	0	4	78.83%	96.96%	18.43%
Leeftijd bij delict	20	35	85.65%	92.14%	6.49%
Afkomst (1=NL)	0	1	82.43%	89.28%	6.85%
Hulpverleningsgeschiedenis	0	4	83.19%	93.34%	10.15%

De eerste hypothese gaat ervan uit dat een instabieler maatschappelijke carrière samenhangt met een grotere kans op recidive. De resultaten van model 1 in tabel 3 ondersteunen deze hypothese. Maatschappelijke carrière blijkt inderdaad een significante voorspeller van recidive ($b = 0.833$, $p < 0.05$). Dit betekent dat een hogere score op maatschappelijke carrière, ofwel een instabieler maatschappelijke carrière, gepaard gaat met een verhoogde kans op recidive.

Vanuit de kansberekeningen in tabel 4 wordt ook duidelijk dat een instabieler maatschappelijke carrière bijdraagt aan een verhoogde kans op recidive. Bij een stabiele maatschappelijke carrière (score 0), is de kans op recidive namelijk 30,67%, terwijl bij een instabiele maatschappelijke carrière (score 4) de kans op recidive stijgt naar 97,11%. Gezien dit verschil kan er tevens verondersteld worden dat een instabieler maatschappelijke carrière bijdraagt aan een verhoogde kans op recidive. Zowel de resultaten van de modelanalyse als de kansberekeningen ondersteunen de eerste hypothese.

De tweede hypothese stelt dat een criminel sociaal netwerk samenhangt met een grotere kans op recidive. De resultaten van model 3 (tabel 3) ondersteunen deze hypothese. Hieruit volgt namelijk dat sociaal netwerk een significante voorspeller van recidive is ($b = 0.537$, $p < 0.05$). Dit wijst erop dat wanneer ex-tbs-patiënten voor hun tbs-deliict een criminel sociaal

netwerk hadden, de kans op recidive groter is. De kansberekeningen (tabel 5) tonen dat patiënten met een sociaal netwerk zonder criminele invloeden (score 0) de kans op recidive 78,83% is, terwijl de kans op recidive bij patiënten met een crimineel netwerk stijgt naar 96,96%. Dit laat zien dat de mate van criminaliteit in het sociale netwerk van een tbs-patiënt, een belangrijke rol speelt in de kans op recidive. Hiermee wordt de tweede hypothese bevestigd, aangezien het sociale netwerk duidelijk een invloed heeft op de kans op recidive.

De derde hypothese veronderstelt dat het sociale netwerk deels het effect van maatschappelijke carrière op recidive verklaart. De gezamenlijke resultaten van zowel model 2 als model 3 (tabel 3) ondersteunen deze hypothese. In model 2 fungeert maatschappelijke carrière als voorspeller van het sociale netwerk. Hieruit volgt een significante invloed ($b = 0.515$, $p < 0.05$). Dit is een belangrijke voorwaarde voor mediatie, omdat uit deze resultaten duidt dat maatschappelijk carrière daadwerkelijk invloed heeft op sociaal netwerk. Aan deze voorwaarde wordt dus in model 2 (tabel 3) voldaan.

In model 3, waarin zowel maatschappelijke carrière als sociaal netwerk worden opgenomen als voorspellers van recidive, blijkt dat sociaal netwerk zelf ook een significante invloed heeft op de kans op recidive ($b = 0.537$, $p < 0.05$). Dit versterkt het idee van mediatie, omdat het laat zien dat het sociale netwerk niet alleen direct invloed heeft op recidive, maar ook de relatie tussen maatschappelijke carrière en recidive deels verklaart. De afname in de invloed van maatschappelijke carrière op recidive tussen model 1 ($b = 0.833$, $p < 0.05$) en model 3 ($b = 0.648$, $p < 0.05$) is een indicatie dat sociaal netwerk inderdaad een mediërende rol speelt. Dit suggereert dat het effect van maatschappelijke carrière op recidive voor een deel kan worden toegeschreven aan het sociaal netwerk.

De kansberekeningen in tabel 4 en 5 ondersteunen de laatste hypothese ook. De kans op recidive voor een individu met een stabiele maatschappelijke carrière (waarde 0) is in tabel 4 30,67%, terwijl deze kans stijgt naar 97,11% voor een individu met een instabiele maatschappelijke carrière (waarde 4). Het verschil in kans op recidive tussen waarde 0 en 4 betreft 66,44%. Wanneer sociaal netwerk wordt toegevoegd in tabel 5, zien we dat de kans op recidive voor een persoon met een stabiele maatschappelijke carrière (waarde 0) 69,50% is, terwijl de kans voor iemand met een instabiele maatschappelijke carrière (waarde 4) stijgt naar 96,82%. Dit verschil (27,32%) is aanzienlijk kleiner dan het verschil in tabel 4 (66,44%), namelijk waar alleen maatschappelijke carrière als voorspeller werd genomen. De toevoeging van sociaal netwerk lijkt het effect van maatschappelijke carrière te verminderen. Dit suggereert dat

het sociale netwerk deels het effect van maatschappelijke carrière op recidive verklaart en dus als mediator fungeert.

Samenvattend ondersteunen de resultaten van zowel model 2 als model 3 en de kansberekeningen de derde hypothese, aangezien de toevoeging van sociaal netwerk het effect van maatschappelijke carrière op recidive vermindert, wat duidt op een mediërend effect. Dit toont aan dat het sociale netwerk inderdaad een belangrijke rol speelt in de relatie tussen maatschappelijke carrière en recidive, en dat het sociaal netwerk deels het effect van maatschappelijke carrière op recidive verklaart.

MODELEVALUATIE

In dit hoofdstuk worden de verschillende modellen geëvalueerd.

Model 0 bevat enkel de controlevariabelen. De deviance is 294.15, wat duidt dat dit model redelijk goed in staat is om recidive te voorspellen, hoewel het weinig variantie verklaart. De X^2 -toets van 16.54 ($p < 0.05$) geeft aan dat de controlevariabelen enige voorspellende waarde hebben, maar de verklaarde variantie is beperkt.

Model 1, waarin maatschappelijke carrière wordt toegevoegd, verbetert de model fit aanzienlijk. De deviance daalt naar 266.11, wat wijst op een betere voorspelling van recidive dan in model 0. De X^2 -toets van 44.58 ($p < 0.05$) toont aan dat de toevoeging van maatschappelijke carrière een significante verbetering is. Dit model verklaart nu meer van de variantie in recidive dan model 0.

Model 2 is een lineair model waarin sociaal netwerk als afhankelijke variabele wordt opgenomen, en maatschappelijke carrière wordt gebruikt als voorspeller van sociaal netwerk. De F-toets ($F(4, 327) = 19.64, p < 0.05$) toont aan dat het model een significante verklaring biedt voor de variantie in sociaal netwerk. De R^2 voor dit model is 0,184, wat betekent dat 18,4% van de variatie in sociaal netwerk verklaard wordt door de voorspellers in het model.

Model 3 is het complete model, waarin zowel maatschappelijke carrière als sociaal netwerk, samen met de controlevariabelen, zijn opgenomen. Dit model heeft de laagste deviance (248.01) wat aangeeft dat het de variatie in recidive het beste verklaart. Het effect van zowel maatschappelijke carrière als sociaal netwerk blijft significant, zoals blijkt uit de X^2 -toets van

18.04 ($p < 0.05$). De Hosmer-Lemeshowtoets voor dit model heeft een p-waarde van 0.286, wat aangeeft dat het model goed past bij de werkelijke gegevens.

Multicollineariteit is gecontroleerd door de VIF-waarde. De VIF-waarden zijn relatief laag, wat suggereert dat er geen ernstige multicollineariteit is tussen de variabelen. Dit betekent dat de schattingen van de regressiecoëfficiënten betrouwbaar zijn en niet verstoord worden door samenhang tussen de onafhankelijke variabelen.

In dit onderzoek is er gecontroleerd op invloedrijke punten. Uit de analyses bleek dat deze punten de analyses niet verstoorde. Voor een gedetailleerde analyse is te vinden in bijlage 3.

CONCLUSIE EN DISCUSSIE

Dit onderzoek richtte zich op het onderzoeken van het verschil in maatschappelijke carrière van first offenders en recidivisten onder ex-tbs-gestelden en wat de rol van het sociale netwerk was in dit verband.

De eerste hypothese stelde dat een instabieler maatschappelijke carrière zou samenhangen met een grotere kans op recidive. De resultaten van dit onderzoek ondersteunen deze hypothese. Maatschappelijke carrière blijkt inderdaad een significante voorspeller te zijn van recidive. Patiënten die meer instabiliteit vertoonden in hun maatschappelijke carrière, hadden een verhoogde kans op een criminele voorgeschiedenis voor het tbs-delict. Deze bevinding ondersteunt de hypothese en suggereert dat maatschappelijke instabiliteit een belangrijke risicofactor is voor recidive.

De tweede hypothese stelde dat het sociale netwerk samenhangt met een grotere kans op recidive. De resultaten van model 3 en de kansenberekeningen gaven aan het sociale netwerk van de ex-tbs-patiënt een significante voorspeller is van recidive. Patiënten met een criminel sociaal netwerk, hadden een verhoogde kans op een criminele voorgeschiedenis voor het tbs-delict. De tweede hypothese wordt dus ondersteund.

De derde hypothese stelde dat het sociale netwerk de relatie tussen maatschappelijke carrière deels verklaart. Ook deze hypothese werd ondersteund door de bevindingen. Hoewel maatschappelijke carrière een significante voorspeller van recidive bleef, werd het effect kleiner wanneer het sociale netwerk werd meegenomen in de analyse. Dit wijst erop dat een crimineel

sociaal netwerk het effect van maatschappelijke instabiliteit op recidive versterkt. Mensen die zich in criminele netwerken bevonden, vertoonden een groter risico op recidive, zelfs als hun maatschappelijke carrière stabiel was. Dit bevestigt de rol van het sociale netwerk als een belangrijke factor in het verband tussen maatschappelijke carrière en recidive.

De bevindingen van dit onderzoek bevestigen verschillende criminologische theorieën, die oorspronkelijk niet zijn opgesteld voor deze specifieke groep, namelijk ex-tbs-patienten. Zo wordt de bindingstheorie van Hirschi (1969) bevestigd door de bevinding dat sterke maatschappelijke bindingen, zoals werk en financiële stabiliteit, de kans op recidive verkleinen. Dit toont aan dat maatschappelijke stabiliteit een beschermende factor kan zijn tegen recidive in crimineel gedrag.

De levenslooptheorie van Sampson en Laub (1993) wordt deels ondersteund door de bevinding dat positieve veranderingen in de maatschappelijke carrière, zoals het verkrijgen van een vaste baan of het aangaan van langdurige relaties, de kans op recidive kunnen verminderen. Dit onderzoek toonde aan dat een stabielere maatschappelijke carrière kan bijdragen aan een afname in de kans op recidive. Echter, de stabiele maatschappelijke carrière van first offenders heeft hen niet beschermd tegen het plegen van hun delict. Dit suggereert dat, hoewel maatschappelijke stabiliteit een beschermende factor kan zijn, het geen garantie biedt voor het voorkomen van crimineel gedrag.

De rol van het sociale netwerk als mediator werd bevestigd. Het sociale netwerk had een sterke invloed op de kans op recidive, vooral wanneer het een crimineel karakter had. Dit sluit aan bij de differentiële associatietheorie van Sutherland (1947), die stelt dat crimineel gedrag wordt aangeleerd door interactie met mensen uit een crimineel milieu. De aanwezigheid van een crimineel sociaal netwerk versterkte de kans op recidive, zelfs bij mensen met een instabiele maatschappelijke carrière.

Er moet echter rekening mee worden gehouden dat de gebruikte definitie van maatschappelijke carrière in dit onderzoek beperkt is tot de factoren werk, wonen en financiën, zoals deze uit de HKT-R dataset naar voren kwamen. Hoewel deze factoren waardevolle inzichten bieden, geven ze geen volledig beeld van wat maatschappelijke carrière inhoudt. Maatschappelijke carrière is immers een breder concept, dat ook zaken zoals opleidingsniveau, sociale activiteiten en de mate van betrokkenheid bij de samenleving omvat. Toekomstig onderzoek zou kunnen

profiteren van een ruimer begrip van maatschappelijke carrière, waarin ook andere dimensies van maatschappelijke participatie en sociale integratie worden meegenomen. Dit zou helpen om een completer beeld te krijgen van hoe maatschappelijke stabiliteit van invloed is op recidive.

Een andere belangrijke beperking van dit onderzoek is dat de gebruikte gegevens afkomstig zijn uit de HKT-R dataset, die vooral tbs-gestelden betreft die tussen 2004 en 2008. Dit betekent dat de informatie die in dit onderzoek is gebruikt mogelijk verouderd is en geen recente ontwikkelingen in de maatschappelijke carrières van tbs-gestelden weerspiegelt. Gezien de veranderende maatschappelijke omstandigheden en de dynamiek in sociale netwerken zou toekomstig onderzoek kunnen profiteren van meer recente data. Een longitudinaal onderzoek zou beter inzicht kunnen geven in hoe maatschappelijke carrière en sociale netwerken in de tijd veranderen en hoe deze veranderingen het risico op recidive beïnvloeden.

Daarnaast zijn er andere factoren die mogelijk een rol kunnen spelen in recidive die in dit onderzoek niet zijn betrokken, zoals persoonlijkheidskenmerken of de mate van zelfcontrole (Andrews & Bonta, 2010). In toekomstig onderzoek is het essentieel om meer psychologische en sociale elementen te betrekken, zodat er een duidelijker beeld kan worden gecreëerd van de oorzaken van een criminele voorgeschiedenis bij tbs-patiënten.

Samenvattend heeft dit onderzoek aangetoond dat zowel maatschappelijke carrière als het sociale netwerk belangrijke voorspellers zijn van recidive onder tbs-gestelden. Het versterken van maatschappelijke bindingen en het verminderen van de invloed van criminele netwerken kunnen helpen de kans op recidive te verminderen. De resultaten ondersteunen de bindingstheorie van Hirschi (1969) en de levenslooptheorie van Sampson en Laub (1993). Dit onderzoek naar een vrij unieke populatie, biedt belangrijke aanknopingspunten voor vervolgonderzoek en toekomstig beleidsontwikkeling.

LITERATUURLIJST

- Andrews, D. A., & Bonta, J. (2010). *The psychology of criminal conduct* (5e ed.). Anderson Publishing
- Blumstein, A., Cohen, J., Roth, J. A., & Visher, C. A. (1986). *Criminal Careers and Career Criminals*. National Academy Press.
- Farrington, D. P. (1986). Age and Crime. *Crime and Justice*, 7, 189–250.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. University of California Press.
- Jayanti, M. (2023). *Recidivism in India: An Analytical Study*. International Journal of Law Management & Humanities, 6(3), 212-221. <https://doi.org/10.10000/IJLMH.114643>
- Laub, J. H., & Sampson, R. J. (2001). Understanding desistance from crime. *Crime and Justice*, 28, 1–69. <https://doi.org/10.1086/652208>
- Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674–701. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.100.4.674>
- Rijksoverheid. (z.d.). *Onderzoek naar ontoerekeningsvatbaarheid verdachte*. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/tbs-en-overige-forensische-zorg/tbs/onderzoek-naar-ontoerekeningsvatbaarheid-verdachte>
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (2005). A life-course view of the development of crime. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 602(1), 12–45. <https://doi.org/10.1177/0002716205280075>
- Sampson, R. J., Morenoff, J. D., & Raudenbush, S. W. (2005). Social anatomy of racial and ethnic disparities in violence. *American Journal of Public Health*, 95(2), 224–232. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2004.037705>
- Sutherland, E. H. (1947). *Principles of criminology* (4e ed.). J.B. Lippincott Company.
- Tonry, M. (1997). Ethnicity, crime, and immigration. In M. Tonry (Ed.), *Crime and justice: A review of research* (Vol. 21, pp. 1–29). University of Chicago Press. <https://doi.org/10.1086/449253>

Uggen, C. (2000). Work as a turning point in the life course of criminals: A duration model of age, employment, and recidivism. *American Sociological Review*, 65(4), 529–546.

<https://doi.org/10.2307/2657381>

Van der Laan, A. M., & Blom, M. (2006). *Jeugddelinquentie: Risico's en bescherming*. Den Haag: WODC.

Van Dongen, J. D. M., Buck, N. M. L., & Van Marle, H. J. C. (2013). First offenders with psychosis: Justification of a third type within the early/late start offender typology. *Crime & Delinquency*, 60(1), 126–142. <https://doi.org/10.1177/001128713505490>

Weerman, F. M. (2011). Delinquent peers in context: A longitudinal network analysis of selection and influence effects. *Criminology*, 49(1), 253–286. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2010.00223.x>

WODC. (2023, 13 december). *Recidive overwegend stabiel gebleven*. <https://www.wodc.nl/actueel/nieuws/2023/12/13/recidive-overwegend-stabiel-gebleven>

